

Tri mesece na pustem otočku

Čagos!

Neresnična vizija se mi prikazuje pred očmi. Nisem prepričan, ali sanjam ali imam privide. Lahkotno lebdim na turkizni vodi lagune, medtem ko Alea neslišno drsi po gladini, katere barve se prelivajo v tisočeri modrih in zelenih odtenkih. Deviške plaže se bleščijo na soncu, palme se nežno upogibajo ob božanju vetra ...

tekst Senad Švraka / foto Senad Švraka

Kje sem? Zaprem oči, stresem z glavo in ponovno odprem oči. Privid je še vedno tu. Po bosansko udarim z glavo ob jambor, zasliši se zamolkel zvok, a slika je še vedno tu. Veter rahlo nakodra gladino morja in Alea se nagne. Pazljivo opazujem okolico in morje pred seboj. Svetlo siva senca se razlije po gladini pred premcem Alee. Koralni greben. Spustim se z buma, ki je najvišja razgledna točka, ki jo lahko dosežem, od tropskega sonca razbeljena paluba mi žge podplate. Po prstih odskakljam do kokpita in prilagodim avtopilot. Alea spremeni smer za 10 stopinj, toliko, da se izogne nevarni plitvini. Zatem zlezem nazaj na bum, od koder imam najboljši pogled. Za hip se vrnem na palubo, ki neusmiljeno žge, zato se hitro vrnem na svojo opazovalnico. Opečeni podplati me streznijo. Ne sanjam. Res sem tu. Ampak, kje tu?

Kam sem prišel? Sem morda zgrešil otok? Namenil sem se na Čagos ... da nisem po naključju odkril raja na Zemlji - izgubljeni rajski vrt. Harmonična podoba okolice, ki me obdaja, je - kot si predstavljam, da mora izgledati raj - popolna. Nasmeh na obrazu se mi razleže do obeh ušes in kar ne izgine. Počutim se srečno in zadovoljno, kot se počuti človek, ki je po treh letih uresničil svoj cilj. Prispel sem na Čagos. Prvi vtis je fantastičen. Ali bo takšen tudi drugi? Pred menoj so trije meseci, da to ugotovim.

Pravzaprav je malce neprimerno govoriti o pustem otočku. Čagos je nenaseljen, kar pomeni, da na njem ni stalnih prebivalcev. Vendar pa otok oziroma arhipelag vsako leto obišče več sto jadrnic, tako da otok nikoli ni prazen. To je pomembno, kajti v primeru kakršnih koli težav vsakdo lahko računa na vzajemno pomoč. So pa otočki v arhipelagu tako razpršeni, da lahko človek, ki si zaželi samote, zlahka uresniči »robinzonske« želje.

Čagos ni bil od vekomaj nenaseljen. Neko podjetje za pridelavo kope je otok poselilo s 1.400 prebivalci, ki so delali na plantažah kokosovih orehov. V začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja so Britanci, ki upravljajo z otočjem od leta 1814, oddali najjužnejši atol Diego Garcia Amerikancem za njihovo vojaško oporišče. Edini pogoj Amerikancev je bil, da se naseljenci izselijo. Rečeno, storjeno. Trideset let pozneje le nekaj ruševin, ki hitro propadajo pod tropsko vegetacijo, priča, da so tu nekdaj živeli ljudje.

Kot zanimivost omenimo, da se je na londonskem sodišču dolgo odvijal sodni proces, ki so ga sprožili nekdanji prebivalci Čagosa in ga leta 2006 tudi dobili! No, zmaga je bila bolj simbolična, saj nimajo nekdanji prebivalci oziroma njihovi nasledniki nobene možnosti za preživetje v avtonomiji, ustrezne infrastrukture in transporta pa ni.

Atol Diego Garcia je še naprej vojaška baza in nedostopen za obiskovalce. V začetku leta 2007 je bil Čagos v središču razprav po jaht klubih in barih, kjer se srečujejo morjeplovci. Vlada njenega (angleškega) veličanstva je namreč sklenila, da poveča ceno, ki jo je treba plačati za pristanek na Čagosu, in sicer s 100 funtov za tri mesece na 1.000 funtov za mesec dni. Zakon naj bi začel veljati 1. januarja 2007, takso pa je po novem treba plačati v Londonu in ne na licu mesta. Skiperju, ki bi se »neveden« izognil plačilu, je grozila kazen v višini 3.000 funtov ali tri leta zapora. Pred viharimi protesti so Angleži malo popustili, zmanjšali ceno na 100 funtov mesečno, odlok pa naj bi začel veljati aprila 2007. Sam sem torej imel srečo, saj novih stroškov ne bi zmozel in Čagos bi ostal moja neizpolnjena želja.

Po tridnevni dokaj neudobni plovbi od Gana je Alea 8. marca 2007 vplula v laguno otoka Salomon. Napeto sem opazoval, kako se temno modra barva morja spreminja v svetlo zeleno, globinomer pa se je v nekaj sekundah iz globine 100 metrov povzpел na vsega 5 metrov. V prehodu je Alea nemirno poskakovala preko valov, v sami laguni pa naju je pričakalo zatišje. Koralna veriga je ščitila laguno pred valovi in končno sem Aleo lahko usmeril k severozahodnemu delu, kjer se nahaja sidrišče.

Nekaj dni pozneje, ko sem si dodobra odpočil, sem našel primerno koralno glavo na globini 6 metrov. Okoli nje sem ovil 20 metrov dolgo verigo, nato pa njen drugi konec privezal za bokobran, tega pa s škop-

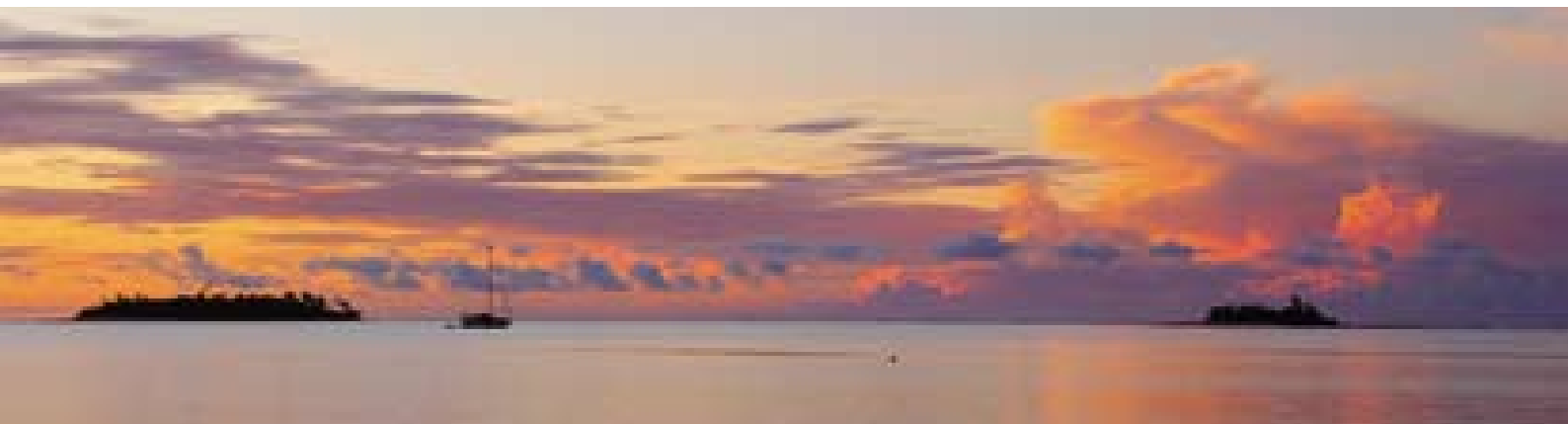
Pod gladino.

cem učvrstil z debelo vrvjo, ki sem jo privezal na premec. Tako sem si ustvaril privez, ki bi bil varen tudi v slabem vremenu. Čagos se nahaja dokaj blizu ekvatorja, zato so zaradi delovanja konvergenijske cone nenadne in močne nevihte mogoče, zlasti ponoči. Dobro sidranje je zato lahko usodnega pomena, saj bi bilo ponoči zaradi koral nemogoče odpluti iz lagune na odprto morje, če bi sidro popustilo.

Kljub temu, da sem bil utrujen in neprespan po naporni plovbi, sem vžičen opazoval nezemeljsko lepo obalo, ki mi bo dom naslednje tri mesece. Bujno tropsko zelenje, belina peskovitih plaž in neizmiren mir so mi govorili, da sem dejansko našel raj. Potem, ko sem se prepričal, da je sidro dobro prijelo, sem odšel po mrzlo pivo in se z njim vrnil v kokpit. Končno sem se lahko sprostil. Vse moje skrbi in strahovi so bili v veliki meri pretirani, saj se je izkazalo, da je prihod na Čagos dokaj preprost.

Na pustem otoku

Življenje na pustem nenaseljenem otoku lahko primerjam s potovanjem skozi čas, nekakšen povratak v preteklost. Ribolov za vsakodnevno prehrano, nabiranje kokosovih orehov, transport vode iz vodnjaka na

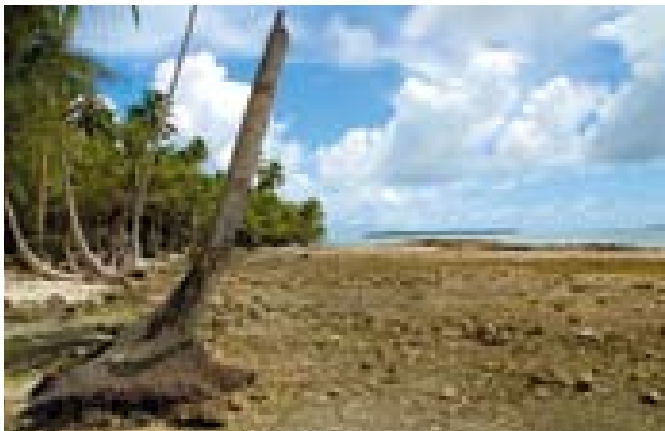

Kokosove palme.

Black Tip Shark živi v laguni.

Erozija atola je posledica višanja morske gladine.

barko, kuhanje, pranje ... vrsta drobnih vsakodnevnih aktivnosti, ki zahtevajo čas. Za zabavo se kopam skupaj s tropskimi ribicami, tako da dobim občutek, kot bi plaval v akvariju, veliko pa se tudi sprehajam po plažah, vse do sončnega zahoda. Počasi se navajam na novo okolje. Ure in ure preživim v senci palme in opazujem majhne rakce, ki hitijo po svojih opravkih. V morju se srečam tudi z morskimi psi, a tistimi nenevarnimi, zato se jih ne bojim, nasprotno, pogrešam jih, kadar jih ni. Tudi na želve naletim. Za čuda se pustijo prijeti, med najbolj impresivna srečanja pa sodijo tista z mantami, ki »jadrajo« v jatah med koralnimi grebeni razkošnih barv.

Na Čagosu ima družabno življenje svoja nenapisana pravila. Morjeplovci, od katerih nekateri sem zahajajo deset ali dvajset let, po navadi popoldne igrajo odbojko na otoku Boddam, po tekmi pa se vsi prepoteni prepustijo številnim »sundownersom«. Tu in tam organizirajo »žurke«, razlog za njih so različne obletnice ali narodni prazniki. Na teh zabavah se čudim neverjetnim količinam hrane in pijače in se sprašujem, od kod vse to. Vse zaloge Alee bi ne bile dovolj niti za eno veseljačenje na otoku!

Sam se odbojki odpovem, kajti še to se mi manjka, da bi si, na primer, zvil nogo, nisem pa niti pogost gost veseljačenj. Enkrat na tri dni, na primer, da me ne bi imeli za nesocialnega. Rajši se posvečam fotografiji, saj čutim, da je moja dolžnost, da se v sliki in besedi približam »navadnim« Balkancem. Sicer jim morda ni nič do tega, vendar jih ne bom vprašal za mnenje. Jaz bom fotografiral, oni pa naj gledajo in nihče jih ne bo tepel, le j ... jih bo lahko vsak. Hm, morda se bo urednik jezil na ta »politični« vložek v pripovedi, zato se vračam k njej.

Kot vsak kolikor toliko spodoben fotograf vem, da je najboljša svetloba zgodaj zjutraj in pozno popoldne. Na žalost je vreme na Čagosu muhasto, pa je tako včasih v času najboljše svetlobe oblačno! Opoldne, ko je sonce tik nad nami in bi nam prav prišlo nekaj oblakov, jih seveda ni. So povsod okoli sonca, le zakrijejo ga ne ... To pravilo seveda ne velja takrat, ko odideš na obalo in pustiš barko odprto. Tedaj se običajno zgodi, da se od nekod prikrade kratkotrajna nevihta, iz katere se usuje prav toliko dežja, kot je treba, da je ležišče mokro.

Veliko se ukvarjam tudi z ribolovom oziroma ribarim, a le če se moram. Pravzaprav čakam, da postanem lačen in če mi do takrat nihče

Vrnitev z ribolova.

od sosedov ni prinesel kakšne ribe, kar je pogosto, se vkrcam v čolnici in čez pet minut se na trnku znajde tunica. Dovolj velika za dva obroka. Več kot z ribolovom se ukvarjam s potapljanjem, saj je podvodni svet čudovit. Domislil se dobrega trika, kako čim lažje čim globlje. Uporabim sidrno verigo, da se spustim na šest metrov globine brez napora. Usedem se na dno, se umirim in ribice, ki so se med mojim spuščanjem razbežale, me znova obkrožijo. Ostanem, dokler morem, nato spustim verigo in splavam na površje. Vzlet na površino je fantastičen, tako si domišljam, da se počutijo astronauti med vesoljskim poletom, le da jaz opazujem ribice, oni pa zvezde.

No, to nazadnje je bilo bolj poetično, zdaj pa še nekaj dokumentarnih vrstic. Na Čagosu ni nevarnih živali, pravzaprav bi lahko rekel, da sploh ni živali. Največja kopenska žival je kokosov rak, ki se za hrano bori z majhnimi podganami, bolj podobnimi mišim in se hranijo izključno s kokosovimi orehi. Včasih se te živalce »vkrcajo« na kakšno od bark, kjer lahko naredijo veliko škode. Enega vsiljivca sem bil dele-

žen tudi sam, v zahvalo za neprostovoljno gostoljubje mi je zgrizel vrh krajšave jadra in kar namučil sem se, da sem skozi bum napeljal novega. Zločinec je bil seveda primerno kaznovan. Nadležni so tudi komarji, vendar pikajo samo podnevi in ne prihajajo na barke. Na Tajskem, na primer, vas zavohajo na miljo daleč in prav nič jim ni težko preleteti to razdaljo, da si privoščijo nekaj vampirskih užitkov. Množica majhnih rakcev-puščavnikov izpolnjuje skromno favno otočja.

Oceanski ptiči so druga skupina živali na otokih. Največje so fregate, saj lahko z razpetima kriloma merijo do dva metra in pol. Niso mi bile simpatične, saj pogosto napadajo manjše ptiče in jim kradejo ribe. Pogosta je tudi booby, ptica iz rodu pelikanov; zelo je lepa in ima značilno oblikovano glavo. Najštevilčnejše so noddies, rjave ptice, velike kot pri nas golobi. Njihova prisotnost skoraj vselej pomeni, da so v bližini pod gladino tune. Najlepše so ptice tern, ki jih je več vrst, najlepša od vseh je fairy tern, ki bi ji po naše morda lahko rekli lastovka ali čigra.

Največje bogastvo se seveda nahaja pod vodo. Po zaslugi francoskega prijatelja Erica Blanca, izvrstnega podvodnega fotografa, lahko nekaj tega bogastva posredujem tudi naprej. Čeprav morski pes v reviji ni tako prepričljiv kot v naravi, bo vsaj za informacijo dovolj.

Segrevanje morja in fenomeni, kot je El Nino, ogrožajo obstoj koral. To je seveda zaskrbljujoče, saj so koralne najbogatejši ekosistem na svetu. Iluzorno si je sicer predstavljati, da bi lahko zdaj zaobrnil proces globalnega segrevanja, ki je zavzel tolikšen obseg in ima veliko inercijo. Edino, kar lahko storimo, je, da opazujemo in se prilagajamo. Kar pa ne velja za podganice na Čagosu, saj predvidoma čez 50 let obal Čagosa ne bo več ...

Žal bralcem Vala preprosto ne morem popisati treh čudovitih mesecev, ki sem jih preživel na otoku in so minili kot bi trenil. In ko je prišel čas odhoda, se mi je srce stisnilo od bridkosti. Kako zapustiti takšen raj? Zadnjih 15 dni sem se duševno pripravljal na to, saj se nikakor nisem mogel odlepiti od otoka. Če bi se dalo, bi še ostal, a to ni bilo mogoče. Čakala so me širna morska prostranstva, kot prva postaja na tej poti pa Madagaskar. Še pred tem velikim korakom proti zahodu sem se na kratko ustavljal še na severnem atolu Peros Banhos. A to je že zgodba za drugič. □

Zabava na Čagosu.

